

LEDARE

Ledare: USA:s svåra roll

PUBLICERAD 2011-02-11

Kolumnen: Hans Bergström om ett land som gör fel hur det än gör.

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

[Skaffa nyhetsbrev](#)

George W Bush blev ett skällsord i Europa, även i Sverige. Han styrdes av de ”neo-konservativa”, sade kritikerna. De bars av orealistiska idéer om att USA borde föra en aktivistisk politik i världen för att få bort diktatorer och främja demokrati. De förstod inte, sades det, hur komplexa samhällen är. USA kan inte uppträda som en världsfrälsare, som försöker bygga andra nationer och ingripa för sina västerländska värden.

Bush var nu inte så aktivistisk när han valdes som president. Snarare tvärtom. I valdebatterna år 2000 attackerade han sin demokratiska motståndare för att vilja ge USA en alltför vid roll i världen: ”Jag tror bara inte på att det är USA:s roll att gå in i ett land och säga ’Vi gör saker på det här sättet; det borde ni också’ ... Enligt min uppfattning måste USA vara ödmjukt (humble), visa stolthet och självförtroende i våra egna värden men vara ödmjukt i hur vi behandlar andra nationer som försöker finna sin egen kurs...”

När tornen föll den 11 september 2001 skapades en ny George W Bush. Han kom fram till att den gamla analysen inte längre höll. Med en fiende utan gränser och arméer, men fundamentalistiska övertygelser, följde en idéernas kamp lika mycket som en militär. En ”stabilitet” som byggde på auktoritära regimer skulle inte hålla i det långa loppet. Bara om demokratin gjorde segertåg i Mellanöstern kunde en ljusare framtid säkras. Detta var ett viktigt sidoskäl för att välta Saddam Hussein: en ny stor demokrati skulle kunna bli ett föredöme och en katalysator för demokratiska omvälvningar genom hela regionen. En vänsterliberal som journalisten Thomas E Friedman stödde Bush av just detta skäl. Utgången var sannerligen inte säker, men diktatorernas ”stabilitet” var ohållbar. Det kunde vara värt att kasta tärningen.

Hållningen kom till kraftfullt uttryck i Bushs andra installationstal som president, i januari 2005. Det bars av en stark tro på universalismen hos de demokratiska idealen. ”Det finns bara en historisk kraft som kan bryta dominansen för hat och hämnd, avslöja tyranners pretentioner och belöna hoppet från de hyggliga och toleranta – och det är energin från mänsklig

frihet.” ”Amerikaner, av alla folk, borde aldrig överraskas av kraften hos våra ideal. Sist och slutligen kommer frihetens upprop till varje människa. Vi accepterar inte tanken på permanenta tyrannier, ty vi finner oss inte i möjligheten av permanent slaveri. Friheten kommer till dem som älskar den.”

Bush fortsatte: ”I dag talar Amerika till världen med en ny röst: Alla som lever under tyranni och hopplöshet ska veta att USA inte kommer att ignorera ert förtryck eller ursäkta era förtryckare. När ni står för frihet, kommer vi att stå vid er sida.”

När terrorister sedan störde vägen mot demokrati i Irak, föll denna Bushs hållning ännu mer i onåd, särskilt hos vänstern. Barack Obama skulle göra tvärtom: samtala mer förutsättningslöst med galningarna i ledningen för Nordkorea och Iran, förlita sig på diktatorernas fackförening (FN), blidka Putins Ryssland på bekostnad av de nya demokratierna i Centraleuropa. De frihetstörstande studenterna i Teheran sveks skändligt av Obama, trots att de modigt och moget gått in för att vinna demokratin steg för steg. Det val de vann stals från dem och prästernas gangsterband mördade dem. Obama sa inte mycket. Han ville ju samtala med regimen. Och så nu Egypten.

Bill Kristol, redaktör för The Weekly Standard och en förgrundsgestalt bland de ”neokonservativa” gick häromdagen till hårt angrepp mot dagens allians i USA mellan Obama och de konservativa, att iaktta försiktighet i stöd till demokratiörelsen.

Att först erövra och sedan säkra demokratin är nu ingen lätt sak. Efter den förs-ta yran kan det lätt bli ”En man. En röst. En gång.” Vända inför det okända kan utomstående betraktare kosta på sig. Som sådan kan jag också inför tv-bilderna från torget i Kairo tänka: skrik inte bara dag efter dag; utse en delegation som går in i en lämplig lokal och bildar ett sekulärt parti, utser trovärdiga ledare, formar förslag till ny konstitution och noga tänker igenom nästa steg. Från min hembygds Värmland erinrar jag mig K J Olsson, som blev ordförande i Socialdemokraternas programkommission för efterkrigstiden. I sin ungdom var han revolutionär. Han förberedde sig genom att gå ut i den värmländska skogen och med en träbit som klubba träna kontrapositionsvoteringar. En svensk revolutionär.

För USA gäller i omvärldens reaktioner: ”Damned if you do, damned if you don’t”. Om USA:s president är aktiv för regimförändring, attackeras han för att uppträda som ”världspolis”. Om USA:s president är återhållsam, anklagas han för att svika världens demokrater.

Men i valet mellan ett inåtvänt USA och ett utåtriktat, behöver världen det utåtriktade. I valet mellan ett cyniskt USA och ett idealistiskt, är det idealistiska att föredra. Och i valet mellan ett stabilitetstänkande USA och ett som vågar ta risker för friheten, tycks världen just nu sakna George W Bush.

TEXT

Hans Bergström